

UCHWAŁA

Dnia 24 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Gudowski (przewodniczący)

SSN Iwona Koper (sprawozdawca)

SSN Bogumiła Ustjanicz

Protokolant Iwona Budzik

w sprawie z powództwa P. Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu
Inwestycyjnego Zamkniętego [...] przeciwko M. L.
o zapłatę,
po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym
w dniu 24 listopada 2016 r.
zagadnienia prawnego przedstawionego
przez Sąd Apelacyjny w W.
postanowieniem z dnia 26 lipca 2016 r., sygn. akt VI ACz .../16,

"Jaki jest zakres zastosowania ograniczenia wysokości opłaty sądowej przewidzianego przez art. 13a ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, w brzmieniu nadanym mu ustawą z 25 września 2015 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe i niektórych innych ustaw (Dz.U. 2015, poz. 1854)?"

podjął uchwałę:

Pozew wniesiony przed dniem 15 kwietnia 2016 r. przez nabywcę wierzytelności wynikającej z czynności bankowej podlegał opłacie stosunkowej określonej w art. 13 ust. 1a ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2014 r. poz. 1025 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym do dnia 14 kwietnia 2016 r.

UZASADNIENIE

Przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powstało przy rozpoznawaniu przez Sąd Apelacyjny zażalenia powoda – P. Niestandardyzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty z siedzibą [...] na zarządzenie przewodniczącego w Sądzie Okręgowym w W. o zwrocie pozwu, ze względu na nieuiszczenie należnej opłaty. W uzasadnieniu zarządzenia wskazano, że art. 13 ust. 1a u.k.s.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 14 kwietnia 2016 r. nie ma zastosowania do funduszu sekurytyzacyjnego, który nabył wierzytelność od banku.

Powód wystąpił w dniu 18 lutego 2016 r. z pozwem o zapłatę przeciwko M. L. Od pozwu wniesiona została opłata przewidziana w art. 13 ust. 1a ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r., poz. 623 - dalej jako u.k.s.c.) w brzmieniu obowiązującym przed 15 kwietnia 2016 r. Pierwotnym źródłem wierzytelności stanowiących przedmiot sporu jest umowa kredytu zawarta przez pozwanego z G. Bank S.A. z siedzibą w W., który dokonał przelewu wierzytelności na rzecz powoda.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 13 ust. 1a u.k.s.c. w brzmieniu obowiązującym w dacie wniesienia pozwu, w sprawach o roszczenia wynikające z czynności bankowych, o których mowa w art. 5 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (obecnie tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 1988, ze zm. - dalej jako pr. bank.), opłata stosunkowa wynosi 5% wartości przedmiotu sporu lub przedmiotu zaskarżenia, jednak nie mniej niż 30 zł i nie więcej niż 1000 zł. Przepis ten, zmieniony ustawą z dnia 18 marca 2016 r. o zmianie ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2016 r., poz. 421), na podstawie art. 2 tej ustawy, ma zastosowanie w niniejszej sprawie wszczętej i nie zakończonej przed dniem jej wejścia w życie w dniu 15 kwietnia 2016 r.

Przepis art. 13 ust. 1 a u.k.s.c. dodany został ustawą z dnia 25 września 2015 r. o zmianie ustawy Prawo bankowe, która weszła w życie 27 listopada 2015 r., w wykonaniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 kwietnia 2015 r.,

P 45/12 dotyczącego niezgodności z Konstytucją przepisów ustawy - Prawo bankowe przyznających bankom prawo do wystawiania bankowych tytułów egzekucyjnych. W trakcie procesu legislacyjnego nie została zaakceptowana poprawka proponowana przez Senat zmierzająca do ograniczenia zakresu art. 13 ust. 1 a u.k.s.c. tylko do spraw o roszczenia wynikające z czynności bankowych dokonanych z udziałem konsumentów. Zmiana taka została wprowadzona ustawą zmieniającą z dnia 18 marca 2016 r., która ograniczyła jego zastosowanie do konsumentów i osób fizycznych prowadzących gospodarstwo rodzinne.

Wykładnia art. 13 ust. 1 a u.k.s.c. od czasu jego wejścia w życie wywoływała istotną wątpliwość dotyczącą rozumienia użytego w nim pojęcia „czynności bankowej” w sytuacji zbycia wierzytelności przez bank innemu podmiotowi. Na tym tle ukształtowały się dwa zasadnicze, odmienne kierunki jego interpretacji.

Zgodnie z pierwszym poglądem, przepis ten ma zastosowanie wyłącznie w przypadku dochodzenia roszczeń z czynności bankowych, w sytuacji gdy podmiotem, któremu przysługuje wierzytelność jest bank. Warunkiem uznania danej czynności za czynność bankową jest bowiem jej dokonanie przez bank. W przypadku zaś dochodzenia wierzytelności przez nabywcę wierzytelności podstawą roszczenia jest umowa pomiędzy nabywcą i bankiem, a nie sama pierwotna umowa między bankiem a pozwanymi. Cesja wierzytelności, stanowiąca po stronie banku czynność bankową, nie jest czynnością bankową po stronie nabywcy wierzytelności. Sprawa z powództwa nabywcy wierzytelności nie jest więc sprawą o roszczenie wynikające z czynności bankowej, o której mowa w art. 13 ust. 1a u.k.s.c. w zw. z art. 5 ust. 2 pr. bank.

W świetle drugiego poglądu, o czynności bankowej na gruncie art. 13 ust. 1a u.k.s.c. można mówić także wówczas, gdy z roszczeniem występuje podmiot, który nabył od banku wierzytelność wynikającą z czynności bankowej od banku. Przepis ten bowiem wprowadza wyłącznie kryterium przedmiotowe wyodrębnienia spraw objętych jego regulacją. Ponadto na skutek cesji wierzytelność nie traci swojego charakteru i pozostaje wierzytelnością wynikającą z czynności bankowej.

Na tym tle zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia przedstawionego przez Sąd Apelacyjny zagadnienia prawnego, dotyczącego zakresu zastosowania

art. 13 ust. 1a u.k.s.c. w brzmieniu sprzed 15 kwietnia 2016 r., ma pojęcie „czynności bankowej” określonej w art. 5 ust. 1 i 2 pr. bank.

Przepis art. 5 ust. 1 pr. bank. stanowi, że czynnościami bankowymi są: 1) przyjmowanie wkładów pieniężnych płatnych na żądanie lub z nadejściem oznaczonego terminu oraz prowadzenie rachunków tych wkładów, 2) prowadzenie innych rachunków bankowych, 3) udzielanie kredytów, 4) udzielanie i potwierdzanie gwarancji bankowych oraz otwieranie i potwierdzanie akredytyw, 5) emitowanie bankowych papierów wartościowych, 6) przeprowadzanie bankowych rozliczeń pieniężnych, 7) wykonywanie innych czynności przewidzianych wyłącznie dla banku w odrębnych ustawach. Zgodnie z art. 5 ust. 2 pr. bank. czynnościami bankowymi są również następujące czynności, o ile są one wykonywane przez banki: 1) udzielanie pożyczek pieniężnych, 2) operacje czekowe i wekslowe oraz operacje, których przedmiotem są warranty, 3) świadczenie usług płatniczych oraz wydawanie pieniądza elektronicznego, 4) terminowe operacje finansowe, 5) nabywanie i zbywanie wierzytelności pieniężnych, 6) przechowywanie przedmiotów i papierów wartościowych oraz udostępnienie skrytek sejfowych, 7) prowadzenie skupu i sprzedaży wartości dewizowych, 8) udzielanie i potwierdzanie poręczeń, 9) wykonywanie czynności zleconych związanych z emisją papierów wartościowych, 10) pośrednictwo w dokonywaniu przekazów pieniężnych oraz rozliczeń w obrocie dewizowym.

Przytoczona regulacja nie formułuje uniwersalnej i możliwej do powszechnego stosowania definicji czynności bankowej zawiera natomiast wyczerpujące wyliczenie poszczególne typów czynności bankowych, w ust. 1 czynności bankowych *sensu stricto*, związanych z podstawową działalnością banków, zaś w ust. 2 czynności bankowych *sensu largo*. Czynnościami bankowymi są tylko te czynności prawne, w których bank oferuje i świadczy swoim klientom określoną usługę, natomiast nie są nimi czynności, w których bank występuje jako usługobiorca.

W tym ujęciu definicja czynności bankowej ma charakter podmiotowo - przedmiotowy i służy funkcjonalnemu wyróżnieniu pewnych czynności prawnych dokonywanych przez banki. Momentem miarodajnym dla oceny charakteru takiej

czynności jest chwila jej dokonania i ocena ta nie ulega zmianie na skutek następnych czynności jej stron.

Trafnie wskazuje Sąd Apelacyjny, że co do zasady przelew nie powoduje zmiany charakteru zobowiązania, a jedynie prowadzi do zmiany wierzyciela. Jak stwierdził Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 22 lipca 2005 r., III CZP 45/05 (OSNC 2006, nr 4, poz. 66), cesjonariusz dochodzący od dłużnika roszczenia nabytego od cedenta nie dochodzi roszczenia wynikającego z umowy przelewu lecz roszczenia powstałego z mocy umowy zawartej między cedentem a dłużnikiem (art. 509 i nast. k.c.).

Bez znaczenia dla udzielenia odpowiedzi na sformułowane przez Sąd Apelacyjny pytanie prawne jest tym samym rozważanie, czy zbycie przez bank wierzytelności bankowej stanowi samo w sobie czynność bankową (art. 5 ust. 2 pkt 5 pr. bank), skoro przedmiotem roszczenia jest wierzytelność wynikająca z pierwotnej czynności, a nie z czynności cesji.

Na rzecz poglądu, że ograniczenie z art. 13 ust. 1 a u.k.s.c. nie jest uzależnione od kryterium podmiotowego (tak również SN w uchwale z dnia 26 października 2016 r., III CZP 59/16, dotychczas nie publikowanej) przemawia kolejna zmiana art. 13 ust. 1a dokonana z dniem 15 kwietnia 2016 r., ograniczająca zakres jego stosowania, oparta na założeniu, że uprzednio krąg podmiotów nim objętych był szerszy i nie dotyczył tylko banków.

Ograniczenie zakresu stosowania art. 13 ust. 1 a u.k.s.c. wynika także z porównania brzmienia tego przepisu z brzmieniem uchylonego już art. 786² § 1 k.p.c. stanowiącego, że w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu sąd bada czy dłużnik poddał się egzekucji oraz czy roszczenie wynika z czynności bankowej dokonanej bezpośrednio z bankiem lub z zabezpieczenia wierzytelności banku wynikającej z tej czynności. Przyjęta w orzecznictwie ścisła wykładnia tego przepisu, nawiązująca do wymagania, aby czynność bankowa była dokonana bezpośrednio z bankiem nie dopuszczała nadania klauzuli wykonalności na rzecz niebędącego bankiem nabywcy wierzytelności objętej bankowym tytułem egzekucyjnym (zob. uchwały SN

z dnia 2 kwietnia 2004 r., III CZP 9/04, OSNC 2005, nr 6, poz. 98 i z dnia 22 lutego 2006 r., III CZP 129/05, OSNC 2007, nr 1, poz. 4).

Trudną do zaakceptowania konsekwencją odmiennego poglądu byłaby konieczność poniesienia przez dłużnika przegrywającego proces z cesjonariuszem wyższych kosztów na rzecz strony przeciwnej, niż wówczas gdyby przegrał proces o to samo roszczenie wytoczony przez bank - cedenta. Pozostawałoby to w sprzeczności z poglądem, że skoro przelew wierzytelności nie wymaga ani udziału, ani zgody dłużnika, to nie powinien prowadzić do pogorszenia jego sytuacji prawnej (zob. wyrok SN z 3 września 1998 r., I CKN 822/97, OSNC 1999, nr 2, poz. 39).

Jego przyjęcie mogłoby stwarzać sposobność do obchodzenia przez banki skutków nowelizacji ustawy kosztach cywilnych w sprawach cywilnych dokonanej ustawą z dnia 18 marca 2016 r. Jeżeli bowiem, o wierzytelności bankowej można mówić jedynie w sytuacji, gdy aktualnym wierzycielem pozostaje bank, to uznać by należało, że konsument (osoba prowadząca gospodarstwo rodzinne) dochodzący roszczenia od nabywcy wierzytelności bankowej jest zobowiązany do uiszczenia pełnej opłaty stosunkowej, gdyż na skutek zbycia wierzytelności przez bank, roszczenie nie wynika z takiej wierzytelności.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy podjął uchwałę jak na wstępie.

jw

kc